

Jancsák Csaba (SZTE JGYPK):

Civilizációs korszakváltás és új ifjúsági sebezhetőségek

Kulcsszavak: ifjúság, sebezhetőségek, pedagógus szerepek

Kiinduló állításunk szerint a legutóbbi években a gyermekek és fiatalok életvilágát érintő társadalmi, gazdasági, technológiai, életmódbeli és civilizációs változások eredményeként jelentősen formálódott az oktatási és nevelési intézmények felé megfogalmazódó társadalmi elvárások alkotta szerepkomplexum. E folyamat azonban korántsem zárult le. Korunk jellemzője a közmegegyezésen alapuló normák és a társadalmi értékek válsága okozta instabilitás és elbizonytalanodás. A gazdasági és politikai válságok, az új migrációs áramlatok, a politikai populizmus erősödése és a technológiai változások, a megszülető Ipar5.0 új sebezhetőségeket okoznak gyermek és ifjúsági korosztályok számára. A tömegmédiá befolyásoló hatása egyeduralkodóvá vált a fiatalok gondolkodására. Ugyanakkor a web2 és az okoseszközök megjelenésével, illetve a családban beszélgetéssel töltött idő csökkenésével együtt csökkent a család hatása a fiatalok gondolkodására, értékorientációira. A gyermekek számára felértékelődött a kortárs csoportok és a virtuális ifjúsági közösségek szerepe. A legutóbbi években pedig a valós (face-to-face) baráti közösségek helyét átvették a virtuális ifjúsági értelmező közösségek és az egyes személyt irányító influencerek. Mindezek azzal a következménnyel járnak együtt, hogy az iskoláskorú gyermekek úgy használják alapvető információforrásként az internetet és a közösségi médiát, hogy bennük jó táptalajra találnak a hoax-ok, tévképzetek, manipulatív információcsoportosítások, hamis tényállítások. Ezt a sebezhetőséget felerősíti a fokozódó izolálódás, begubózás jelensége, amely a gyermek és fiatal személy kilépését jelenti a hagyományos értelmező közösségek szűrőrendszerének a tévképzetek terjedését és a manipulációt korlátozó hatása alól. Ezen problémák, mint kiterjesztett szerepelvárások jelennek meg az oktatási-nevelési intézmények és a pedagógusok előtt. A kiterjesztett szerepelvárások az iskola hagyományos szerepein felüli szocializációs feladatokat jelentik. Míg a korábbi generációk esetében a szocializáció jellemzően az iskolán kívüli terekben és jellemzően a családban, a rokoni, illetve ismerősi körökben zajlott (Husén 2004), ma a családi-rokoni körben egyre kevésbé megvalósuló enkulturációs és szocializációs funkciók ellátását az iskolától (és a pedagógusoktól) várja a társadalom. Ezek: a társadalmi szerepekre való felkészítés körébe tartozó nevelési feladatok, mint például a megküzdési képesség, a személyes felelősségtudatra, toleranciára, empátiára, szolidaritásra, együttműködésre való képességek, kompetenciák fejlesztése. Továbbá – az előbbieken felül, a web2 kiterjedésével együtt – megjelent az információk gyűjtésére, szelektálására

és értelmezésére, a megalapozott véleményalkotásra felkészítő szocializációs szerepek, illetve a társadalmi értékek és normák iránti érzékenyítés, valamint az állampolgári kompetenciák fejlesztése.